

Bijdrage Cateautje Hijmans van den Bergh

Kleindochter Prof. dr. Hijmans van den Bergh

Geneeskunst of geneeskunde

Veel beschouwingen over het vak in redevoeringen en publicaties. Dat geeft ook zijn behoefte en kwaliteit om te doceren weer. Ik grijp terug op een aantal gedachten uit zijn afscheidscollege op 30 mei 1938 en een artikel in het Nederlandsch Tijdschrift voor geneeskunde van zijn hand uit 1932. Ik raak kort aan 3 onderwerpen: de patient en de clinicus, de geschiedenis van de geneeskunde, de noodzakelijke verwevenheid van disciplines voor de samenleving.

1 belang van de patient

Moet geneeskunde worden gezien als een zuivere wetenschap met als uiteindelijke doel de mensheid te dienen of als een vorm van naastenliefde? En wat voor soort mensen zijn het die pure wetenschap bedrijven met slechts focus op het resultaat van hun onderzoek tegenover de arts die primair de zieke behandelt en niet de ziekte? Als wetenschapper primair de ziekte benoemen en niet de zieke is op zichzelf verrassend. Zowel de kunst als de kunde met heel duidelijk ook om wie het ging.

Zijn overtuiging was dat een arts de zieke pas kon genezen als hij eerst goed keek en luisterde naar de patient. De empathische clinicus. Zijn bekende uitspraak: 'wat is de allerergste ziekte? De ziekte van de patient die voor u zit' siert dan ook niet voor niets de ingang van het UMC Utrecht Onderwijsgebouw.

2. belang van de geschiedenis

Kunst of kunde. Tenslotte is geneeskunde zo oud als de mensheid en heeft zich sinds de oudheid gehandhaafd als onderdeel van de 'kunsten' waarbij kunst en kunde naast elkaar kunnen en moeten bestaan.

Dat geeft ook zijn instelling weer om voort te bouwen op het verleden en niet bij iedere nieuwe ontdekking het kind met het badwater weg te gooien. Hij was vanzelfsprekend verheugd met nieuwe wetenschappelijke doorbraken, maar het moest niet leiden tot de gedachte dat oude geneeskunde niets van waarde bevatte. Hij plaatste zijn eigen klinisch denken en handelen in een lange ontwikkeling. Van eeuwenlang observeren, langs meer anatomisch denken in de 19^e eeuw naar het gebruik van fysica en chemie en experimenteel laboratoriumonderzoek (Bernard en Pasteur) en de ontwikkeling van pathologische fysiologie. In de vroege 20^e eeuw had de biochemie zich tot een moderne wetenschap ontwikkeld. Hij meende dat chemie de andere disciplines zoals anatomie, bacteriologie maar ook psychologie niet mocht verdringen. Geneeskunde zou zijns inziens nooit mogen vluchten in eenzijdigheid.

3. belang van de brede blik en balans der geneeskunde

In 1932 in NTG onderwerp balans der geneeskunde. Wederom houdt hij een spiegel voor en stel vragen. Hechten we niet teveel waarde aan de vooruitgang die de geneeskunde de samenleving heeft gebracht. Hij wijst op het feit dat sociaal-politieke maatregelen vele malen belangrijker zijn geweest voor de stijging van de gemiddelde levensverwachting dan het belang van de medisch- curatieve ingrepen. (arbeidswetgeving, verbetering van de woontoestand etc) Ik citeer: het aantal factoren

dat invloed uitoefent op de afloop van een ziekte is niet te tellen. Veel daarvan blijft voor ons verborgen.

In zijn ogen was er een kloof ontstaan tussen laboratorium en kliniek en tussen zieke en ziekte. Hij wees ook op het gevaar van popularisering via de pers en het ontstaan van allerlei mode diagnoses en therapieën. 1932

Dit brengt ons ook weer terug bij de dag van vandaag en de dilemma's die wij ervaren rond de corona epidemie hoe dat op te lossen of aan te pakken en de invloed van de media.

Samenvattend denk ik dat de integrale en ook empathische blik als onderzoeker, docent en clinicus de waarde is die mijn grootvader die Lala zoals hij bij ons in de familie heet vanwege zijn eeuwige neuriën bracht en misschien ook nog wel brengt. Het voortdurend vragen stellen en in gesprek gaan vormde daar een belangrijk onderdeel van.

Onderzoeker, docent en clinicus. De verbinding van deze kwaliteiten is precies wat nodig is, namelijk het in goede samenhang brengen van onderzoek, onderwijs en patiëntenzorg.

100 jaar laboratorium onderwijs, tevens opening van de Utrecht Science Week. Een mooie mijlpaal in de geschiedenis. Van harte gefeliciteerd. Back to the future past als titel denk ik ook goed bij Hijmans van den Bergh.